

Materjali kogumist toetab Eesti Kultuurkapital

**ILMAVAATLUSTE AJALOOST,
ILMAST JA ILMAINIMESTEST
KUUSIKUL**

Kuusiku Mõis MTÜ

2019

Ilmavaatlusväljak Kuusiku mõisa auringil 20. sajandi alguses. Foto autor teadmata. Kopeeritud Osta.ee portaalist.

Sisukord

Sissejuhatus	3
Vaba riigi esimesed ilmavaatlused	5
Kuusiku inimesed ilma(vaatluste) teenistuses.	10
Ilmavaatleja on täpsuse etalon	10
Karl Põiklik, Eesti tuntuim klimatoloog ja meteoroloog.....	12
Ilmavaatluste argipäevast	18
Argipäev ei seisnes üksnes töö tegemises.....	21

Sissejuhatus

Ilma on inimesed püüdnud ette arvata juba aastatuhandeid. On väga tõenäoline, et enamus inimesi maailmas pööravad iga päev pilku taeva poole ja otsivad ilma ette ennustavaid märke. Tegemist ei ole ju pelgalt uudishimuga, vaid elu ja tegevusi oluliselt mõjutava vajadusega. Seepärast on oskus jälgida loodust ja soov enda võimeid proovile panna, et ette ennustada jõululund, tormi, päikesepaistet või paukuvat pakast jätkuvalt põnev ja ahvatlev. Toimiv ja heal tasemel ilmateenistus on oluline ka paljude riigi jaoks tähtsate valdkondade, sealhulgas merenduse, lennunduse, teaduse, põllumajanduse jne. vajaduste rahuldamiseks.

Üksteise võidu prognoosivad kaasajal ilma satelliitsüsteemidega varustatud, keerulisi algoritmivõrrandeid töötlevate arvutisüsteemidega ilmateenistused ja alternatiivsetele rahvapärimustele või iseenda kogemusele toetuvad ilmaennustajad. Kõik ennustajad ja sünoptikud vajavad aga varasemate ilmanähtuste kohta andmeid, mille peal oma ennustusi üles ehitada.

Käesolev kirjatöö on Raplamaal Kuusikul ligi sajandi jooksul tehtud ilmavaatlustest, vaatluste ajaloost ja eesmärgist, ilmavaatlusi teinud inimestest, Kuusiku kui kohaliku külmapooluse loost ja huvitavatest ilmastikunähtustest.

Huvi Kuusiku ilmavaatluste ajaloo ja inimeste kohta andmeid koguda ning käesolev kirjatöö kokku panna tekkis 2019 varakevadel Kuusiku küla teetunnil, kui külarahvas arutas, kuidas tähistada Eesti riikliku ilmateenistuse 100. aastapäeva ja ühtlasi 99 aasta möödumisest ametlike ilmavaatluste kogumise algusest Kuusikul. Jutu käigus selgus, et Kuusikul elavad käesoleval ajal veel mitmed pikaajalised ilmateenistuse töötajad, kes kindlasti mäletavad kaugemaid aegu, kui ilmastikunähtuseid veel ei mõõdetud automaatseadmetega. Jutu käigus tuli kellelegi lisaks meelde, et Kuusiku piirkonnas elavad ühed inimesed, kes on juba aastakümneid talvisel perioodil ilma kirja pannud ja ühtlasi üles märkinud, kui ka muud olulist vastaval päeval maailmas juhtunud oli. Salamisi sai loodetud, et andmete kogumise käigus Kuusiku kandis ehk mõni ilmavana või teadjaeit välja ilmub, kes ilmaennustamise rahvapärimust edasi kannab, aga see ootus ei ole kahjuks veel täitnud.

Kokku on kogutud ja kaante vahele on saanud Kuusikul asunud ilmateenistuse töötajatelt intervjuude käigus kogutud mälestused, samuti informatsioon, mis on saadud kohalikelt elanikelt, leitud dokumentidest ja raamatutest ja artiklitest.

Kuigi käsitletav ajajärk algab Kuusiku riigimõisa ajast ja lõppeb 2019. aasta ilmapäeva sündmustega, tuli kurvastusega tõdeda, et kahjuks on väga palju väärt materjali läinud Kuusiku ilmavaatluste ajaloo jaoks kaduma. Osa agrometeoroloogiliste uuringute tarbeks kogutud ilmastikuvaatluste andmeid olevat hävinenud põlengu käigus. Paljud fotoalbumid aga leidsid lõpu, kui nende omanikud igaviku teele lahkusid. Seepärast oli andmete kogujate jaoks üllatav, et Kuusikult kohapealt oli võimalik leida dokumentaalseid andmeid üksnes tagasihoidlikul määral.

Materjal on jaotatud kolme ossa, millest esimene käsitleb ilmavaatluste ajalugu Eestis ja Kuusikul. Teises osas on peamine rõhk ilmavaatluseid teinud Kuusiku inimestel, nende elul ja tegemistel. Samuti kajastab teine osa põgusalt Kuusikul 2019 läbi viidud Ilmatu Ilmapäeva sündmust. Kolmandas osas aga on välja toodud huvitavamad ilmastikuandmed ja nähtused Kuusikul võrdluses muude paikadega Eestis ja laias maailmas. Samuti on selles osas ilmavaatlusi teinud Kuusiku inimeste ülestähendustest väljavõte, milles on fikseeritud mõned maailmasündmused ja andmete kogujate märkmed vastava päeva ilma kohta Eestis.

Kuusiku ilmateenistuse ajaloo jooksul kogutud andmete, dokumentide ja intervjuude läbi rullub lahti väike lõik elust ja olust Kuusikul. Lugeja saab ülevaate Kuusikul fikseeritud kohalikest ilmastikunähtustest, mis on kõrvutatud mujal Eestis ja ka maailmas fikseerituga. Seega võimaldab käesolev kirjatöö paremini mõista, miks Kuusikut peetakse jätkuvalt kohalikuks põhjapooluseks. Lugejal on võimalik ametlikele andmetele pilku heites aga hinnata, kas Kuusiku on Eesti põhjapooluse tiitli auga ära teeninud.

Riigi ilmateenistus ja Eesti agrometeoroloogia Kuusikul

Vaba riigi esimesed ilmavaatlused

Ilmavaatlusi hakati Eestis teadaolevalt tegema juba 18. sajandi lõpul. Pikemad varajased vaatlusread Tallinnas pärinevad aastaist 1774-1777 kõrgemalt ohvitserilt Jacob Brecklingilt ja aastaist 1785-1800 Tallinna Toomkooli professorilt Carl Ludwig Carpovilt. Alates 1838. aastast tegi ilmavaatlusi rohkem kui 50 aasta jooksul Paldiski kohtufoogt Carl Kalk.¹ Kindlasti on ülestähendusi ilma kohta tehtud ka varasemalt läbi sajandite, kuid andmeid selliste ilmavaatluste kohta ei ole kahjuks käesoleva loo allikmaterjali kogujateni jõudnud. Võime vaid arvata, et ilma on üles tähendatud laevade logiraamatutesse ja ka põllumeeste poolt. Kindlasti täheldati ilma üles ka Eestimaa mõisates, mille peamine sissetulek sõltus edukast maaviljelusest ja karjakasvatusest.

Teadaolevalt on ilmanähtusi ametlikult mõõdetud Eestis juba 18. sajandi lõpust alates, kui loodi Tartu Ülikooli Meteoroloogia Observatoorium, mis on asutatud 1865. aastal. Esimesi ametlikke meteoroloogilisi andmeid sisaldab TÜ Observatooriumi aastaraamat, mille esimene väljaanne on pärit aastast 1866.²

¹ Riigi Ilmateenistus. Meteoroloogia Eestis. Ajalugu. Kättesaadav: <http://m.ilmateenistus.ee/ilmatarkus/ajalugu/meteoroloogia-eestis/>

² Riigi Ilmateenistus. Meteoroloogia aastaraamatud. Kättesaadav 2019: <http://www.ilmateenistus.ee/ilmatarkus/publikatsioonid/aastaraamatud/>.

Ilmavaatleja oli ja on tõsine amet. Foto Tallinna linnamuuseumist

Kuusikul sellel ajal veel ametlikku ilmavaatlusjaama ei olnud ja puuduvad teated ka agrometeoroloogiliste mõõtmise kohta.

Ilmavaatlusjaamad antakse sõjaministri päevakäsu nr 305 alusel alates 19. maist 1920. aastast üle Tartu Ülikooli Meteoroloogiaobservatooriumi alluvusse, mille juhatajaks oli tollal Georg Konrad Koch .

Kuusikul hakati ilmavaatlusi tegema põllumajanduslikel eesmärkidel juba 1920. aastal Kuusiku Riigimõisa juures⁴, milles jätkusid varasema Kuusiku mõisa omanike Lilienfeld'ide (maanõunik Otto von Lilienfeld omandas mõisa 1816⁵) poolt heale tasemele viidud põllumajandusuuringud.

Kuusiku Riigimõisa rajati 1921. aastal agrometeoroloogiliste ülestähenduste tarbeks vaatluspost. Selle vaatlusposti poolt üles tähendatud andmeid 1921. aasta ilmavaatluste kohta on oma töö käigus näinud Kuusikul töötanud agrometeoroloog Elle Kurro.⁶ Kuhu need kogutud

Eesti riiklik ilmateenistus aga sündis 1919 aasta algupoolel sõja tingimustes, kui Eesti Vabariigi sõjavägede ülemjuhataja kinnitas 14. mail selle teenistuse otseselt vabariigi valitsusele alluva Mereobservatooriumi koosseisu. Eesti merejõudude juhata 18. mail 1919 antud päevakäsk nr 612, mille kohaselt Lasnamäe veerul asunud meteoroloogiajaam nimetati ümber Mereobservatooriumiks, aga kajastab, et riigi ilmateenistus ei alanud tühjalt kohalt, vaid toetus varasemalt tegutsevale süsteemile.³

Keskkonnaagentuuri andmetel tegutses 1919. aastal Eesti riigis vaid seitse jaama.

³ 100 aastat Eesti ilma (teenistust). Ain Kallis, Kai Rosin, Piret Pärnapuu, Külli Loodla ja Veera Sišova. Keskkonnaagentuur 2019, Lk 5

⁴ Agrometeoroloogia ajaloost Eestis. Kättesaadav: <https://www.etki.ee/index.php/valdkonnad/agrometeoroloogia#agrometeoroloogia-ajaloost-estis>

⁵ Ajalooline õiend. Kompleksed teaduslikud uuringud. Rapla maakond, Kuusiku mõisaansambel. Tallinn 1992

⁶ Elle Kurro intervjuu üles tähendatud informatsioon 2019. aasta suvel. Küsitles Ülle Pikinen.

andmed on saanud, ei tea keegi. Üheks võimalikuks versiooniks peetakse Kuusiku agrometeoroloogia arhiivi kahjustumist/hävinemist põlengu käigus.

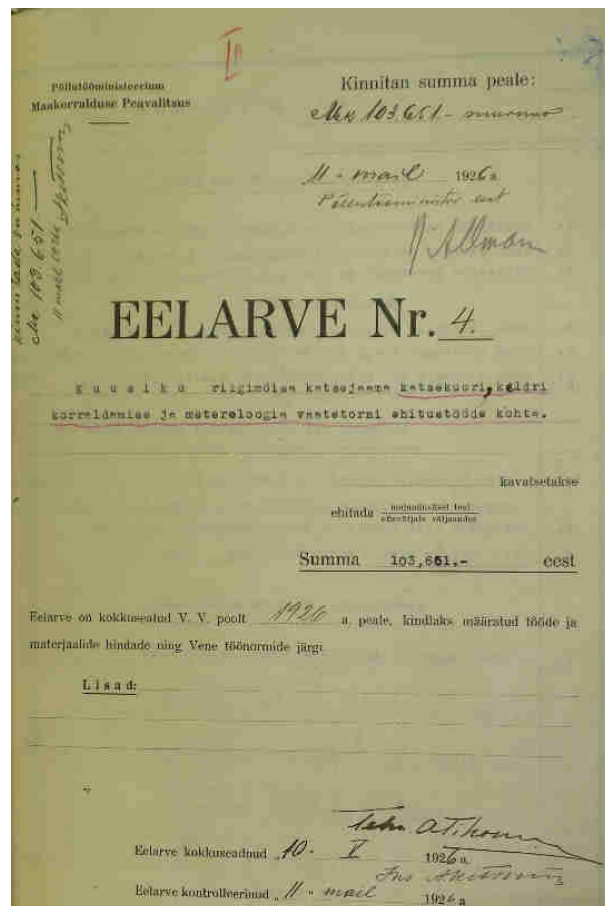
Pärast seda, kui Tartu Ülikooli Meteoroloogiaobservatoriumi (METOBS) etteotsa asus Kaarel Kirde, asuti reorganiseerima meteoroloogiajaamade võrku. Kaarel Kirdet tuntakse esimese eesti soost meteoroloogia professorina, kes juhtis kahe silmasõja vahel Eesti meteoroloogia arengut ja oli initsiatiivikas ilmavaatlusjaamade rajaja. Kaarel Kirde (varasema nimega Karl-August Frich) seejuures algatas Euroopa teiste riikidega ilmatelegrammide vahetamist juba 1919. aastal Sama aasta sügisest aga mingi ilmainfo vahetamisel üle raadiosidele.

Seda, et põllumajandusuuringud ja –teadus, sealhulgas agrometeoroloogia, oli noorele vabariigile väga oluline, tõendavad kahekümnenda sajandi esimesel veerandil Kuusikule tehtud rahaeraldised.

Agrometeoroloogiajaam töötas Kuusikul 1925. aastast peale. 1925. aastast on arhiveerituna säilinud ka ilmavaatluste andmed. Tallinnas asuva Riigiarhiivi säilikute hulgas leidis Kuusiku riigimõisa katsejaama katsekuuri, keldri korraldamise ja meteoroloogia vaatetorni ehitustööde eelarve, koostatud

Põllutööstusministeeriumi

Maakorralduse Peavalitsuse poolt summas 103 651 marka. Kahjuks ei nähtu sellest eelarvest meteoroloogia vaatetorni jooniseid ega muud olulist teavet viidatud vaatetorni kohta.

Kuusiku meteoroloogia vaatetorni ehitustööde eelarve kaanepilt.

⁷ Foto säiliku kaanest Eesti Vabariigi riigiarhiivis 2019. aastal

Eesti riik määras nimelt 1926.a. 11. mai Põllutööministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse kirjaga Kuusikule kokku 800 tuhat marka järgmisteks ehitustöödeks: Kuusiku karjakasvatuse kooli peahoone, kivist elumaja sisemise remondi, sauna ümberehituse, katsekuuri ja keldri korraldamise, meteoroloogia vaatetorni ehitamise, laboratooriumi korraldamise jaoks. See korraldus anti Põllumajanduse peavalitsuse juhataja Allmanni allkirjaga.

Kuusiku Riigimõisa algusaastatest on teada, et karjaassistentide kool asus Kuusiku mõisa puidust peahoones. Üleval olid internaadi toad ja all koolitoad ning selles peahoones olivat elanud ka keegi teadlane Ruben. Agrokeemia laboratoorium seati sisse endisesse mõisa valitsejamajja, kus hiljem asus kool ja veel hilisemalt raamatukogu. Riigi mõisavalitseja nimeks olivat olnud Ving, kes käis veel 1949. aastal valduses ringi kalifeepüksid ja säärsaapad jalas.

Meteoroloogia
vaatetornist on teada
üksnes see, et
ilmavaatlusväljak
paiknes alguses
Kuusiku mõisa
peahoone ees oleval
auringil.

Fotol on näha piirdeaed, mille vastu on toetatud jalgrattad. Selle aia sees paikneski ilmavaatlusväljak, koos mõõtevahenditega. Vaatlusi tegi Kuusiku vaatluste algaastatel agrometeoroloogiajaamas laohoidja Voldemar Eespäev. Teda tunti kui väga ausat ja kohusetundlikku inimest.

Teise maailmasõja eelõhtul võttis Eesti valitsus vastu otsused, mis mõjutasid kaudselt ka ilmavaatluste käiku Kuusikul. Nimelt pidasid Saksa Wehrmacht ja Punaarmee 23. septembril 1939. koos Brestis võiduparaadi, tähistamaks ühist võitu Poola üle. Paraadile järgneval päeval esitas NSVL valitsus Eestile nõudmises vastastikuse abistamise pakti alusel Eestisse sõjaväebaaside rajamiseks. Poola anastamine andis Eestile signaali, et välisabile ei saa loota. Kuigi baaside lepingus ei olnud algselt Kuusiku lennuvälja kirjas, hakati Kuusikule

rajama lennuvälja. Kuusiku mõisasüda läks Nõukogude Venemaa õhujõudude kasutusse. Tsiviiltarbeks peetud ilmateenistuse tegevus katkes.

Nõukogude ajal toimus muutus vaatlusaegade arvus ja seniselt kolmelt vaatlusajalt (kell 7, 13, 21) mindi üle neljale vaatlusajale: kell 1, 7, 13 ja 19.⁸

Ka Saksa okupatsiooni perioodil 1941 kuni 1944 septembrini oli Eesti ilmateenistus allutatud Hamburgi Hüdrometeoroloogia Observatooriumile. Tsiviilasutusi ei teenindatud

Raamat 100 aastat Eesti Ilma (teenistust) kirjeldab, et teise maailmasõja järgselt allutati ilmateenistus küll ENSV Ministrite Nõukogule, kuigi juhtiv roll ja tegevuste määramine jäi Moskvale. Agrometeoroloogilisi vaatluseid tehti 1947. aastal kuues ja 1954. aastal juba kaheteistkümnes ilmajaamas. Kuusiku agrometeoroloogiajaamas tehti 1965. aastal vaatluseid täieliku programmi kohaselt, lisaks täideti vaatluste täisprogrammi üle Eesti üheksas hüdrometeoroloogiajaamas ja seitsmes agrometeopostis. Lühendatud programmi järgi tehti vaatluseid aga 26 postis.

Eesti Taimekasvatuse Instituudi veebilehel kajastatud agrometeoroloogia ajaloo andmete kohaselt⁹ alustati regulaarse agrometeoroloogia vaatlusvõrgu loomisega Eestis 1946.a. Põllutöö- ministriumini Agrometeoroloogiaavalitsuses. Alates 1948. aastast viidi agrometeoroloogiline vaatlusvõrk üle hüdrometeoroloogia süsteemi. Agrometeoroloogilised vaatlused toimusid meteoroloogiajaamade juures või agrometeoroloogilistes postides kõigis maakondades, välja arvatud Hiiumaa. Agrometeoroloogiline vaatlusvõrk suleti 2001. aastal.

Ilmajaamade arvukus kasvas Eestis järsult 1950-ndatel aastatel 34 jaamani, mis rajati peamiselt rannikualadele. Samal perioodil hakati Tartus, Tiirikojal, Kuusikul ja Toomal mõõtma päikesekiirgust. Alates 1966. aastast mindi aga üle kaheksale ilmavaatluskorrale ööpäevas.

Agrometeoroloogiajaam loodi K. Põikliku eestvõttel 1956. aastal Kuusikule.¹⁰ Kuusikul elavate ilmavaatlustöötajate intervjuudest on avaldunud, et valdavalt õpiti ilmavaatluse töö ära kohapeal. Kuusikul oli agrometeojaama juhatajaks Karl Põiklik.

Eesti Taimekasvatuse Instituudi veebilehel avaldatud Eesti agrometeoroloogia ajaloo kohta veel järgmist: „Üle 50 aasta tegutsenud agrometeoroloogiline vaatlusvõrk suleti 2001. aastal,

⁸ Vt 100 aastat Eesti ilma (teenistust), lk 6

⁹ Agrometeoroloogia ajaloost Eestis. Kättesaadav: <https://www.etki.ee/index.php/valdkonnad/agrometeoroloogia#agrometeoroloogia-ajaloost-eestis>

¹⁰ samas

kuna jäänuna kahe ministeeriumi vahelisele „eikellegi maale” ei leidnud enam rahastust. Lisaks riiklikule vaatlusvõrgule tegutses agrometeoroloogiaosakonna ja agrometeoroloogiajaama juhendamisel mitu aastakümnet ka arvukas majandite vaatluspostide võrk enam kui kahesaja vaatlejaga....Pärast 2001. aastat on agrometeoroloogiliste vaatluste ja uurimistööga tegeletud põllumajanduslikes uurimisinstituutides. Jõgeva Sordiaretuse Instituudis jätkati Jõgeva agrometeoroloogiajaamas katkenud vaatlustega endise metoodika järgi. Eesti Maaviljeluse Instituudis jätkusid EAL-s alustatud tööd põllukultuuride modelleerimise vallas, millele on lisandunud võimalike kliimamuutuste mõjude hindamine. Mõlema instituudi katsealadel võeti kasutusele põllumajanduslikud automaatilmajaamad, erinevates katsekohtades loggerid koos anduritega vajalike meteoroloogiliste parameetrite mõõtmiseks. Peale instituutide ühendamist jätkuvad mõlemas instituudis alustatud tegevused Eesti Taimakasvatuse Instituudis.“

Seega lõppes süstemaatiline agrometeoroloogia jaamade töö Eestis 2001. aastal. Andmete kogumine ja Riikliku ilmateenistuse ilmavaatlused aga jätkuvad ka käesoleval ajal automaatjaamade vahendusel.

Ka Kuusikul töötab täisautomaatne ilmajaam, mis edastab Riiklikule Ilmateenistusele andmeid reaalajas. Inimest kohtab jaamas veel vaid juhul, kui seadmed vajavad hooldust või on mingi turvahäire. Selliseid häireid, mõnikord lausa naljakaid juhtumeid, pidavat aga ilmateenistuse inimeste sõnul mõnikord ikka juhtuma,

Ilmateenistuse andmed on kaasajal avalikult kättesaadavad ja neid vahetatakse üle maailma. Avalikult on kättesaadavad ka meteoroloogia aastaraamatud, milles kajastatud kokkuvõtteid on võimalik igaühel kasutada. Alates 2010. aastast antakse meteoroloogia aastaraamatuid välja elektroonilisel kujul.

Kuusiku inimesed ilma(vaatluste) teenistuses.

Ilmavaatleja on täpsuse etalon

Ajaleht Ühistöö 25. veebruari 1965. aasta artiklis „40 aastat ilmavaatlusi“ on väidetud, et Kuusikul hakati tegema ilmavaatlusi 1925. aasta jaanuaris. Artiklis märgitakse, et tookordses riigimõisas pani esimesed külma- ja soojakraadid kirja Voldemar Eespäev.

Artikli ilmumise ajaks oli Voldemar Eespäev juba pensionil ja saatis Kuusikul mööda pensionipäevi. „...nii mõnigi kord tuleb ta vaatlusväljakule: „Kõik on siin nüüd teisiti, on palju

uusi aparate ja seadmeid,“ räägib pensionär. Kuid pensionilgi olles ei saa ta rahulikuks jääda. Igal hommikul uurivad silmad hoolega taevast, vaatavad termomeetrit. Kõik andmed paneb kirja. Vanu ja uusi märkmeid on hea võrrelda ning võib koguni ilma ette öelda. Ja Eespäeva-taadi ennustustes on alati omajagu tõtt“ kirjutab ajaleht.

Hilisem Kuusiku ilmajaama juhataja Zoja Poopuu on meenutanud, et Kuusiku inimeste mälestuste põhjal oli laohoidja papi Eespäev nii täpne, et tema vaatluskäikude järgi võis lausa kella õigeks panna. Algsel vaatlusväljakul olid mõned termomeetrid ja sademete mõõtja. Kuusiku elanik Asta Hermaküla mäletamist mööda oli vaatlusväljak Kuusiku mõisa peahoone ees veel ka 1935. aastal.

Ajaleheartiklis märgitud ilmavaatluste algusaeg ei lähe siiski ilmavaatluste algusaja osas kokku Eesti Taimakasvatuse Instituudi andmetega, mille kohaselt alustati ilmamõõtmisi Kuusikul juba 1920. aastal. Usaldusväärne ja muude andmetega kooskõlas aga artiklis toodud väide, et 1954. aastal loodi Kuusikule agrometeoroloogiajaam, mille poolt kogutud andmete alusel anti rajooni põllumeestele anti künni-, külvi-, ja lõikuspäevadeks häid soovitusi.

Asta Hermaküla arvates oligi esimene vaatlusväljak ¹¹ Kuusiku mõisa peahoone ees. Seda väljakut ümbritses roheliseks värvitud lippaed. Vaatlusväljaku värav käis kindlalt lukus ja võõrastel väljakule asja ei olnud. Asta mäletab, et seal tegi alates 1935.aastast kuni 1939 aastani vaatlusi ka Saaremaalt pärit Poldov Rosiine. Vana ilmajaama maja oli aga ümber ehitatud mõisa magasiidast. 1939.aastal, enne vene sõjaväebaasi tulekut Kuusikule oli see maja aga taas tühi. Selles majas peetigi siis ühe Kuusiku Katsebaasi teadlase Keevalliku pulmad. Keevallik ise aga suundus varsti peale pulmi Vändra kanti Piistaojale tööle. Magasiida maja aga võeti kasutusele laoks. Ühes otsas hoiti väetist, teisel pool olid korterid ilmajaama töötajatele.

Kui vene sõjavägi tuli sisse, likvideeriti Kuusiku Riigimõisa karjakasvatuse kool ära ja mõisa ümbruses ning mõisapargis ei tohtinud liikuda. See piirkond oli sõdurite käes. Kahametsas ehitati lennuvälja ja sõdureid liikus igal pool. Ka sõjaväel oli oma ilmajaama vaatlusväljak, mis asus Iira külas, Siimon Heli majast (?) natuke maad Kuusiku poole. Hiljem viidi see vaatlusväljak Raikkülla üle.

Kohalik elanik Tiit Soosilla mäletab¹², et nende pere elas sõja ajal korteris mõisa tärklisevabriku majas. Öösiti olid hundikoerad maja ees platsi valvamas. Koorte ketid olid pandud traadi peale, et nad pikka maad joosta saaksid. Kuigi külaelanikel ja ka lastel oli keelatud sõjaväe

¹¹ Asta Hermaküla. Intervjueeritud Kuusikul 2019. aasta suvel Ülle Pikinen poolt.

¹² Tiit Soosilla. Intervjueeritud Kuusikul 2019. aasta suvel Ülle Pikinen poolt

territooriumil viibida, jooksid poisikesed ikkagi vahel päevasel ajal mõisa peahoone ees oleval väljakul lennukite makettide vahel ringi. Nii nabitigi Tiit ühel päeval keelatud alalt kinni ja pandi kartserisse, mis asus mõisa valitsejamaja (hiljem ka koolimaja ja raamatukogu) keldris. Siis kui sõjavägi oli Kuusikult juba läinud, hakati igal hommikul ilmateateid ka mõisaallee alguses olevale teadetetahvlile välja panema.

Asta ise töötas Kuusiku Katsebaasis 1947. aastast kuni 1983 aastani. Katsebaasi juhataja oli siis Elmar Haller. Vahepeal oli Asta mõned aastad ka lasteaias abikasvataja. Ta mäletab veel seda, kuidas Eesti ajal peeti jaanipäeva ja võidupüha. Lasteaialapsed, Kuusiku inimesed ja naiskodukaitse rühm marssisid rongkäigus parki. Jaanituli tehti tünni sisse ridva otsas ja võidutuli tehti maha ja pidu võis alata.

Aga ilmavaatlused ei katkenud Kuusikul ka peale nõukogude sõjaväebaasi sissetulekut ja pärast seda, kui hakkas nõukogude võimu periood. Peale ümberkorraldusi 1940-41. aastal asustati ilmajaam taas vanasse magasiaita.

Milvi Heidenthal (neiuna Timber, eestistatud Toompalu) mäletab, et alates 1944 või isegi varem ja ilmselt kuni 1950. aastani, oli ilmajaamas juhatajaks Marie Meindok. Meindok lahkus Kuusikult ja asus peale tütre Tiia poolt Sikeldi kuueklassilise algkooli lõpetamist elama Valka. Milvi mäletab, et Marie õpetas oma tütart ja Milvit ning veel ühte teist tüdrukut 1944.aasta talvel ise, sest Sikeldisse kooli oli väikestel lastel pime ja tuisune minna.¹³ Asta Hermaküla aga mäletab, et Milvi kooliõe Tiiu Tarandi vanemad olid katsebaasis agrometeoroloogid ja tegid ka mullastiku vaatluseid.

Karl Põiklik, Eesti tuntuim klimatoloog ja meteoroloog

Kuusikule loodi agrometeoroloogiajaam Karl Põikliku eestvedamisel 1956. aastal. 1964. aastal viis ta jaama Jõgevale, kus see jaam töötas kuni 2001. aasta lõpuni. Karl Põiklikku on mitmetes kirjutistes iseloomustatud kui entusiastlikku uurijat ja Eesti ühte kuulsaimat klimatooloogi ja agrometeorooloogi. Jõgeva kandis ilmateenistusega kokku puutunud inimesed peavad teda Jõgeva Põiklikuks¹⁴ Nii nagu kuulsate persoonidega läbi ajaloo on olnud, soovivad ka kõik Karl Põiklikuga kokku puutunud paikkonnad endale kuulsuse aupaiste tükikest. Kuusiku ja Raplamaa ei ole selles erandid. Põiklik, kes on sündinud Lääne-Virumaal Rakveres ja lõpetanud Rakvere Gümnaasiumi 1934. aastal, on olnud aktiivselt tegev kõikjal, kus elas ja viibis.

¹³ Milvi Heidenthal mälestused. Intervjuerinud Ülle Pikinen 2019 suvel

¹⁴ Ain Kallis. Jõgeva Põiklik – üks Eesti kuulsamaid (maa)ilmainimesi

Eesti tuntuima agro-meteorooloogi Karl Põikliku sünnist möödub täna 105 aastat. Kättesaadav:

<https://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/jogeva-poiklik-uks-eesti-kuulsamaid-maailmainimesi?id=86793355>

Õppimist jätkas ta peale gümnaasiumit Tartu Ülikoolis ja kuulus korporatsioon Fraternitas Estica¹⁵ ridadesse. TRÜ majandusteaduskonna lõpetas Põiklik 1940. aastal.

ENSV Hüdro meteoroloogia Valitsuse (HMV) kursuste lõpetamise järel töötas ta 1944 alguses Pärnus, hiljem Kuusiku ilmajaamas. Aastatel 1944 kuni 1949 töötas Põiklik Kuusiku ilmajaamas seejuures ilmavaatlejana¹⁶.

Karl Põikliku eestvedamisel sai Kuusiku ilmajaamast 1956. aastal eriline, Kuusiku jaam sai nimelt agrometeoroloogiajaamaks. Kuusikul tegutses Karl Põiklik agrometeoroloogiajaama juhatajana ligikaudselt kümme aastat, kuni oma teadustöö keskuse üleviimiseni Jõgevale 1964. aastal.¹⁷

Karl Põiklik (sünd 11. juuli 1914, surnud 23. detsember 1990)

Kahjuks ei ole kättesaadavaks osutunud andmeid Karl Põikliku eraelu tegemiste kohta Kuusikul.

Võttes aga arvesse, et Põiklik suutis tegutseda vaatluspunktide rajamisega nii Kuusikul, Jõgeval, Astes, Väimelas, kui ka Võru ja Pärnumaal, jõudis korraldada TRÜ Geograafidega kliimaekspeditsioone Saaremaale (1966 ja 67), tegi mikrokliima vaatluseid nii Peipsi madalikul kui ka Pärnu lahe ääres, võib arvata, et tema kui kliimaentusiasti ja agrometeoroloogi eraelu möödus suures osa just oma elutööle pühendudes.

Fotol Karl Põiklik. Agrometeoroloogia võrgustiku ja Kuusiku jaama rajaja. Foto Jõgeva ilmahuvikeskuse fotokogust.

¹⁵ Korp Fraternitas Estica. <https://www.cfe.ee/album-esticum?show=1934#A1980>

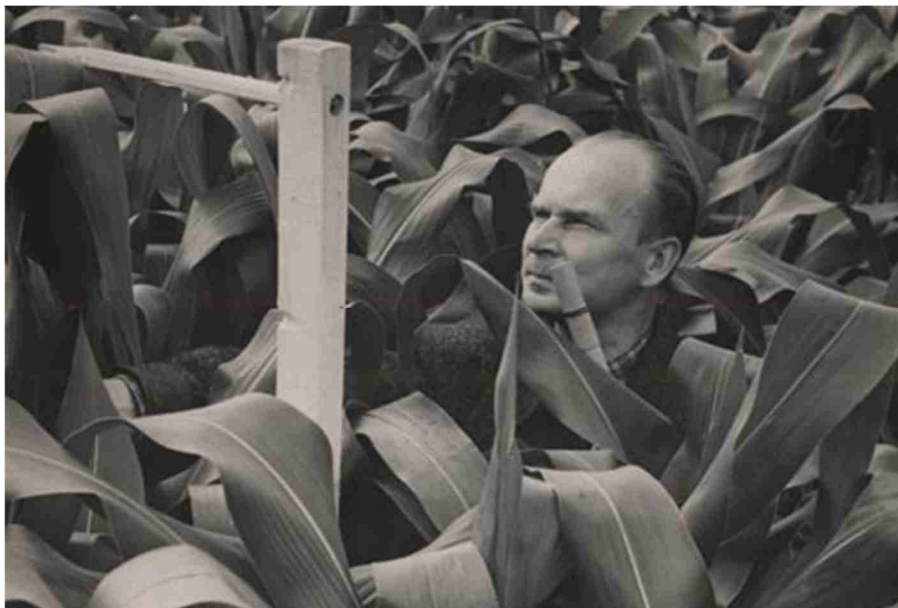
¹⁶ Rapla Keskraamatukogu. Koduloolised tähtpäevad. <http://www.raplakrk.ee/rapla-ajalugu/koduloolised-tahtpaevad/>

¹⁷ Helle-Mare Raudsepp. „Agrometeoroloog-põllumeeste sõber“ Maaleht 1.07.2014. kättesaadav veebis: <https://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/elu/agrometeoroloog-pollumeeste-sober?id=69327913>

Karl Põikliku elutöö meteoroloogia vallas on alanud Kuusikul. Karl Põikliku õpilane ja hilisem töökaaslane nii Kuusikul kui ka Jõgeval oli Helle-Mare Raudsepp. Raudsepp kirjutas 2014. aasta Maalehe artiklis, et Karl Põikliku elutöö algas Kuusikult, kus maaviljeluse ja maaparanduse teadusliku uurimise instituudi katsebaasis tehti mitmekülgset teadustööd. Põiklik, keda huvitas öökülmade intensiivsus taimikuis ja eri kõrgusel mullapinnast, taliviljade talvitumisest sõltuvalt varuainete kogunemisest, maisi kui uue kultuuri soojanõudluse katsetest, innustus ilma mõju vaatlustest põllukultuuridele ja see huvi määras Karl Põikliku elutöö suuna. „Just Põikliku initsiatiivil võitles Kuusiku ilmajaam end 1956. aastal agrometeoroloogiajaamaks“¹⁸ on Raudsepp veendunud.

Helle-Mare Raudsepp artiklist ilmneb, et Karl Põiklik töötas Kuusikul 1944-1960 ja 1962-1964 peale ENSV Hüdrometeoroloogia Valitsuse kursuste lõpetamist. 1962 aga korraldas Põiklik temperatuurivaatlusi ka soojema kliimaga Väimelas asuval maisipõllul, kuid vilu ja vihmane suvi ei olnud soojalembelisele maisile sobiv ka Väimelas.

Põiklik hakkas juba Kuusikul uurimistööd tehes soovitama majanditele asutada oma meteoroloogilisi vaatluspunkte. Laialdasem vaatluspunktide rajamine toimus seejuures Võru ja Pärnumaal, kus hakati vaatlusi läbi viima koos mikrokliima uuringutega. Helle-Mare Raudsepp artikli andmete kohaselt oli 1970. aastate algul vaatluspunktide arv üle Eesti kasvanud 160-le . Nendest vaatluspunktidest saadud väärtuslikku infot kasutas Karl Põiklik ka oma ilmaanalüüsides.

¹⁸ Helle-Mare Raudsepp. Agrometeoroloog – põllumeeste sõber. 11.07.2014 Maaleht

Karl Põiklik, minimaalse temperatuuri mõõtmise mai leiutis¹⁹ Foto Keskkonnaagentuuri arhiivist. Kuusiku ilmavaatlusväljak asus Põikliku ajal kohe Rapla –Märjamaa tee ääres Rapla poolt tulles vasakut kätt. Ka see vaatlusväljak oli metalliastmest valmistatud ja valve all.

Elle Kurro²⁰ mäletamist mööda töötasid koos temaga agrometeoroloogias erinevatel aegadel Karl Põiklik (Karl Mihkelevitš nii nagu paljud teda kutsusid) oli jaama juhataja, Hermilda Sildam, Loore Kabel, Lembit Int, Zoja Poopuu, Niina Iljanaja, Aleksandra Hristova, Helle Raudsepp, Agnes Pullerits, Virve Remmel (Rümme?), Leonid Ušakov, Niina FOLONKINA (kes tuli siia Tuulast) ja leedulanna Birute, kelle perekonnanimi ei meenunud. Birute mees töötas lennukiväljal ja mingil ajal otsustasid nad ikkagi Leetu tagasi minna.

Kuna K. Põiklik lõi Eestis palju vaatluskohti nn. vaatlusvõrke, siis andis andmeid Kuusikule ka Perekonnanime Märjamaalt, kes mõõtis temperatuuri ja tegi Elle väitel natuke agrot ka . Iga kuu saatis korraga terve kuu andmed.

Agro grupipilt. Erika Kudevite, Karl Põiklik, Hermilda Sildam, Silvia Vamper, Loore Kabel, Liia Pääro, Liia Lehestik²¹

¹⁹ Eesti Keskkonnaagentuuri arhiivist

²⁰Elle Kurro intervjuu. Intervjueeris Ülle Pikinen suvi 2019.

²¹ Foto Eesti Keskkonnaagentuuri arhiivist.

Zoja Poopuu, kellest teeme ka hiljem juttu, tuli 1957.aastal Kuusiku Katsebaasi tööle katsetööliseks, kuid juba 1958. aastaks õppis agrometeoroloogia jaama vaatleja töö ära ja sai vaatlejaks. Zoja oli jaamas hiljem ka aktinometrist, kes mõõtis päikese kestust ja kiirgust aktinomeetriga. Aastatel 1964. kuni 1972 aastani oli ta tehnik meteoroloog-vaatleja.

Agrometeoroloogia jaama töötaja Elle Kurro on meenutanud, et tuli jaama 1958. aastadetsembris esmalt õpilaseks. 1959. aastal oli aga amet sellisel tasemel selge, et ta sai tööle vaatlejana. Kõik meteoroloogia õpikud olid vene keeles, mistõttu ei olnud õppimine just kerge. Samas olid agrometeoroloogia materjalid jällegi eesti keeles. Õppetöös tuli tutvust teha ka ladina keelsete nimetustega, sest pilvede nimetused tuli hoopis ladina keeles meelde jätta. Lihtsalt praktikast ei piisanud, et amet selgeks saada, sest palju tuli tööd teha ka teooriaga. Õppetöö aga lõppes karmi eksamiga. Eksami võtsid vastu Hermilde Sildam ja Loore Kabel.

Kaks aastat peale tööle asumist, juba 1961. aasta juulis, usaldati Elle Kurrole tehnik – aktinometristi ülesanded, kelle töö hulka kuulusid vaatlused aktinomeetriga ja heliograafiga. Aktinometristi ülesannete hulka kuulusid suhtelise päikeseikiirguse mõõtmine ja aktinograafi andmete fikseerimine. Heliograafiga mõõdeti päikese kestust tundides päeva jooksul, aktinomeetriga aga mõõdeti päikese kiirgust maapinnalt ja õhust. Agrometeoroloogia jaamas mõõdeti veel temperatuuri mullapinnalt ja õhust, sademeid, tuule tugevust ja suunda, maa külmumist, lume kõrgust ja tihedust, aga ka taimede lehepinna temperatuuri. Samuti mõõdeti jaamas õhu relatiivset niiskust ja õhurõhku, veepinnalt aga auramist.

1964/1965. aastal viis Karl Põiklik oma uurimistöö ja suure osa agrometeoroloogilisi vaatluseid Kuusikult üle Jõgeva Sordiaetusjaama territooriumile. Pärast Põikliku lahkumist oli Kuusiku ilmajaamas paar aastat juhatajaks Lembit Int.

Ilmajaam. Vaike Piho, Malle Nurmsalu, Lembit Int, Zoja Poopuu, Hermilda Sildam,
august 1960

Seejärel tuli Aleksenski Meteoroloogia tehnikumist juhatajaks Hristova Aleksandra. Ka tema lahkus peagi Kuusikult, sest võttis vastu pakkumise tööks Narvas. Järgmiseks ilmajaama juhataks sai Hermilde Sildam, kes töötas sellel ametikohal kuni pensionile siirdumiseni 1974. aastal.

Zoja Poopuu on enda väitel olnud ilmajaamas tööl lausa mitu korda. Nii töötas ta jaamas ka 1979 aastast kuni 1986. aastani tehnik – meteoroloogina. Kuigi aastad ja kümnendid möödusid, ei toonud see tema hinnangul kaasa olulisi muutuseid ilmavaatlustes, sest töö sisu jäi suurel määral samaks. Alles viimaste kümnenditega on ilmavaatlustes kasutusele võetud arvutid ja automaatjaamad ja vaatlusväljakutelt inimesed välja vahetanud.

Ilmavaatluste argipäevast

Varasemalt algas töö visuaalsete vaatlustega. Hinnati, kui palju on pilvisust 10 palli süsteemis. Pilvede atlas rippus ilmajaama seinal ja selles olid kirjeldatud erinevad pilved. Pilvede nimetused olid kõik ladina keeles. Pidid hindama, kas on lauspilved, vihmapiilved, missugune on alumine kiht, keskmine või kõrge kiht pilvi jne. Pilvede kõrguse määramiseks kasutati gaasipalle. Pidid tegema suitsupaberist palli, nagu „Hiina laterna“, küünla sinna sisse põlema panema ja ballooniga (palliga) üles laskma. Aega võeti selle järgi, kui küünal pilvedesse ära kadus. Siis vaadati tabelist pilvede kõrgus. Kõige hullem oli aga öösel, teinekord kustus küünal ära.

Hiljem tuli pilvede kõrguse mõõtevahendina juurde prožektor.

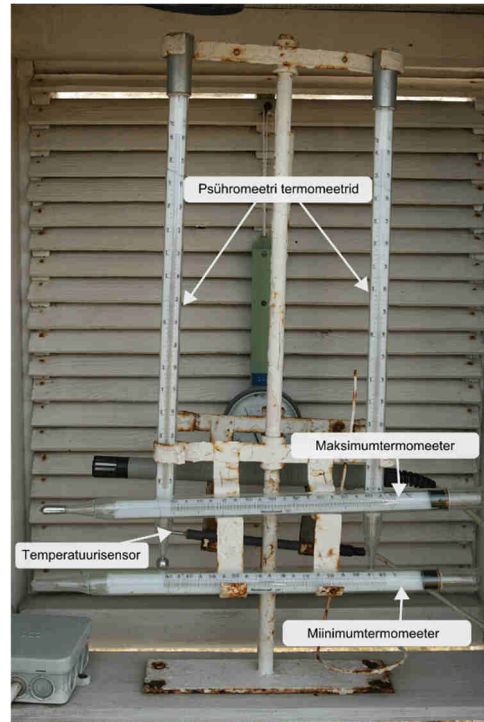
Kuusiku ilmajaam. Zoja Poopuu taga seinal pilvede atlas

Ilmajaama maja (magasiida) ees õues vaatlusväljakul oli kaks kastikest. Lülitasid toast seadme sisse ja kastide kaaned avanesid. Üks kiir saadeti prožektorist üles, see põrkus vastu pilvi ja peegeldus sealt tagasi teise kasti. Seda seadet sai kasutada ainult täispilvisuse ajal.

Maapinna temperatuuri mõõdeti 5, 10, 15 ja 20cm sügavuselt – määrati tähtajaline, miinimum ja maksimum temperatuurid. 2m kõrgusel onnis olid samuti termomeetrid tähtajalise, miinimumi ja maksimumtemperatuuri mõõtmiseks.

Ilmavaatluste onn (Harkus). Eesti keskkonnateenistuse veebilehelt

Ilmavaatluste onni sisemus. Foto Eesti Keskkonnateenistuse veebilehelt²²

Õhuniiskust määrati ilmajaamas hüdrograafiga. Temperatuuri kõikumist aga termograafiga. Keskpäeval tuli seadmel linti vahetada. Meie aja ja päikese aja vahe oli 1 tund ja 21 minutit, lindivahetus pidi aga toimuma päikese aja järgi.

Lumekõrgust mõõdeti lumekattest lumekatteni iga 10 päeva järel. Jammimäel pandi latid 100 m järel iga ilmakaare suunas ja loeti nendelt kõrgust lumelt. Lume tihedust aga mõõdeti kaalumise teel, kui palju kogutud lumi vett sisaldab.

Õhurõhu mõõtmiseks oli baromeeter, mis asus ilmajaama kontori seinal. Teinekord küsiti, miks baromeeter väljas ei ole. Aga inimesed ei saanud aru, et õhurõhk on nii ilmajaama ruumis sees kui ka väljas ühesugune. Relatiivne (suhteline) õhuniiskust määrati kuiva ja märja termomeetri abil. Tuule suunda ja kiirust näitas tuulelipp, mis keeras vastavalt tuule suunale ja ratas, mis pöörles vastavalt tuule intensiivsusele. Tuule kohta tuli teha tuulte roos, st. tuli märkida ilmakaarte järgi tuule suuna. Hiljem lisandus mõõtevahenditest tuule kiiruse mõõteriist, mis 10 minuti jooksul mõõtis tuule kiiruse. Heliograafiga mõõdeti päikese kestust tundides päeva jooksul. Aktinomeetriga mõõdeti päikese kiirgust maapinnalt ja õhust. Sademeid mõõdeti nii,

²² Fotod. http://www.ilmateenistus.ee/wp-content/uploads/2015/02/ohutemperatuuri_mootevahendid_psuhromeetriaonis.png

et väljas olnud silinder koos sademetega toodi ilmajaama ruumi ja kallati mensuuri ning vaadati, mitu millimeetrit sademeid on. Ka veepinna aurumist mõõdeti tünnis oleva mõõtemensuuriga.

Kuusiku ilmajaama töötajad Zoja Poopuu ja Lembit Int (erakogu)

Kõik andmed kanti eraldi vihikutesse ja kuu lõpul kanti tabelitesse, tehti koondid statistika jaoks. Iga kuu lõpus kontrolliti andmed veel kord üle. Üks vaatas vihikust ja teine kontrollis. Ja kui vea leidsid, pandi see vigade vihikusse üles.

Ilmajaama töötajad on meenutanud argipäevi Kuusikul pärast II maailmasõda. Et Kuusikule jäi siis sõjaväeosa ja lennuväli, koguti teatud perioodil ilmavaatluste käigus andmeid nii ilmateenistuse kui ka sõjaväe poolt. Neid andmeid võrreldi omavahel ja kui vaatlejad olid mõne lumesaju või virmalised maha maganud, oli suur pahandus majas. Elu aga käis selliselt, et kui

talvisel ajal oldi öösel tööl, köeti ilmajaama kontoris ahi kuumaks, kasukad laotati põrandale alla ja oli võimalus ka tukastada. Iga kolme tunni tagant tuli siiski välja ilma mõõtma minna ja seda iga ilmaga. Aastaid edastati ilmatikuandmeid operatiivselt Tallinnasse läbi Raplas asunud telegraafi. Olulise ilmastikunähtuse korral helistati Rapla telegraafi ja Raplas siis koostati telegramm, mis saadeti Tallinnasse. Kui hakkas lund sadama, tuli helistada. Lumesadu lõppes ära, tuli jälle helistada. Kui natukese aja pärast hakkas uuesti sadama, tuli jälle helistada. Kui olid virmalised või ükskõik, mis muu ilmastikunähtus, tuli helistada. Ka Rapla telegraafi neiud ei saanud seetõttu öövahetustes magada. Iga kord pidid nad telefonikõne sisu edasi telegrafeerima.

1970-ndatel tuli ilmateenistusse tehniline seade nimetusega teletaip (trükimasinaga ühendatud kontorikapi välimusega telefaksi kauge sugulane) ja kadus vajadus telegraafi teenuse järele. Ka vaatlusväljaku seadmed uuenesid ajapikku ja mõõtejaam muutus poolautomaatseks ning iga topsiku juures ei pidanud enam inimene vaatamas käima.²³

Peale 1970- ndaid töötasid ilmajaamas Niina Agapova (1972-2014), Eve Raudmägi (1985-2003), Svetlana Luur, Svetlana Koger, Kaja Vassiljev, Riina Tikk, Niina Rüis.

Uus väljak asub praeguse Kuusiku päevakeskuse eest üle tee. Endisesse Põllumajanduse Katsebaasi peahoonesse kolis ilmajaama kontor magasiaidast 2002. aastal ja ilmajaama kontor lõpetas Kuusikul töö 2015. aastal. Edasi töötab ilmajaam automatiseeritult.

Argipäev ei seisnes üksnes töö tegemises

Kuusiku Katsebaasi ja ilmajaama argipäev ei seisnenud aga ainult töö rügamises. Olenemata ajast ja riigikorrast on inimesed tundnud rõõmu üksteisega lävimisest ja ka pidutsemisest.

Töö kõrval ei unustatud Kuusikul ka kultuuriga tegeleda. Klubis (mõisa tall-tõllakuur) korraldati mitmeid üritusi ja etendusi. Nii toimus 1958. aastal klubis Kuusiku Katsebaasi maskiballil. Maskiballil mängis lausa oma orkester.

²³ Ants Kuningas, Kuusiku Ilmajaam Iga Ilmaga juba 99 aastat. Raplamaa sõnumid 22.mai 2019

Kuusiku trumpide kvartett
Foto Jüri Halleri perekonna albumist

Kohalik Carmen ja Don Juan maskiballil
Foto Jüri Halleri perekonna albumist

Maskiballi ühispilet 1958. Foto Jüri Halleri perekonna albumist

Orkestri koosseisust on teada, et kontrabassi mängis mesinik Vamper, akordionit aga teaduslik kaastöötaja Lembit Kõrgas. Teiste pillide gruppe ja orkestris osalenud muusikuid ei ole kahjuks teada.

Maskiballist võtsid inimesed osa omatehtud ballikostüümides ja maskides.

Maipühadeks lavastati ka näidendeid. Talviti peeti Kuusikul suusavõitluseid.

Huvipakkuvad ilmastikuandmed ja nähtused Kuusikul

Kuusiku on rahvasuus ristitud kohalikuks külapooluseks ja kuigi madalamate külmakraadide rekordite peale käib rebimine ka mitme muu koha vahel, ei ole Kuusiku oma külmakeskuse aupaistet kaotanud. Kohalikud staažikad agrometeoroloogid peavad madalate temperatuuride põhjuseks eelkõige ümberkaudsete soode mõju ja nendivad, et vaatlusväljaku kolimisega Rapla-Märjamaa maantee äärest Kuusiku päevakeskuse vastu põllule ei ole Kuusiku ilmajaama poolt fikseeritud külmakraadid enam kõige madalamad. Kuidas Kuusiku ilmanäitajad ja nähtused aga ülejäänud Eesti ja ka maailmaga võrdluses välja paistavad, saab näha järgnevatest ridadest ja tähelepanekutest. Alljärgnevalt on kirja saanud nii loodusnähtused kui ka ilmavaatlustel juhtunud imelikud seigad.

Kuusiku madalam seni mõõdetud temperatuur

- Kuusikul seni mõõdetud kõige madalam temperatuur -40,6 kraadi, registreeriti 1978. aasta detsembri lõpus. Eesti külmarekord sündis aga 1940. aasta ööl vastu 17. jaanuari, mil kraadiklaas **näitas Jõgeval 43,5 pügalat alla nulli**. Sama kange oli külm 3. jaanuaril 1941 Võrus.

Kõrgeim õhutemperatuur Kuusikul

- on mõõdetud +33,6 kraadi 30.07.1994.

Juunikuine lumi

2014.aastal sadas 17.juunil Kuusikul lund, mis on samuti haruldane.

Kõige sajusem kuu

2008.aasta august, mil Kuusikul sademete summa oli 210 mm (norm 89 mm)

Kõige kuivem kuu

1941.aasta aprill, mil Kuusikul sademete summa oli vaid 0,2 mm (norm 34 mm)

Kõige suurem ööpäevane sajusumma

87 mm, mis mõõdeti 29. juunil 1999.aastal.

Kõige paksem lumikate

77cm, mis mõõdeti 5.jaanuari hommikul 2011.aastal

Kõige suuremate kahjustustega torm

Augustitorm 1967 – rääkida sai ainult käte abil

- 1967. aasta augustitormi enam paljud ei mäleta. Kuusiku kandi elanik Jüri Ehrpais on selle tormiga seonduvat kirjeldanud Maalehele 2012 aastal²⁴ antud intervjuus järgmiselt “Teravad läbileotavad vihmaillid kihutasid näkku leheprügi ja raagusid. Liikuda tuli küürus ning majanurga kohal jalad harkis seisatuda, kippus rebima pikali...” vahendas 1967. aasta augustitormi muljeid tollane Eesti Loodus. August 1967 – rääkida sai ainult käte abil. Vahetult enne tormi valitses 1967. aastal kõikjal pahaendeline vaikus. „6. augustil kella 13 paiku hakkas Riisipere ümbruses tuul tõusma. Ema saatis meid karjamaale lehma koju ajama“, meenutab metsamees Jüri Ehrpais, kes 45 aastat tagasi oli just kodu lähedal, Rapla metsamajandi vardi metskonnas koolipraktikal. Hobusekoppel jäi kohe kodu juurde. „Kui lehma ajama läksime, märkasime, et hobune oli väga rahutu. Kui lehmadea koju jõudsime, oli hobune kopliaia maha lõhkunud ja juba seisis kodus latris. Kella 15-16 paiku oli mürgel käes. „Maja teise korruse aknad olid lepalehtedega kaetud. Torm kangutas katusest eterniitplaate. Vedasime koormaköie üle katuse ja lõime otsad kangidega maase. Õhus oli selline müra, et rääkida sai ainult käte abil,“ jutustab Ehrpais. Kõige suuremaks tuule puhanguliseks kiiruseks registreeriti aga selles tormis vaid 35m/s. Eriliseks tegid augustitormi trombid ja keerised.

Võrdluseks:

- o Orkaan Wilma rüüstas 2005. aastal USA-d, tuule kiirus oli 83m/s, Orkaan Andrew 1992 aastal tuule kiirus 78 m/s, Orkaan Katrina 2005 (USA-s) 78m/s. Euroopas 01. jaanuaril 1992 suurem torm, mille tuule kiirus 45 m/s
- o Eesti keskmise tuule kiiruse rekordid: Keskmise kiiruse maksimalväärtus 34m/s Kihnus (1970) ja Vilsandil (1969)²⁵
- o Pärnus 9. jaanuaril 2005 tsüklon – tuul 30-38 m/s (Taanis 41-46 m/s), vesi tõusis 2,75 m üle keskmise taseme. Evakueeriti tuhandeid inimesi.

Tuule puhanguline kiirus

- Kuusikul 04. juuli 2002 väärtus 30 m/s –(tormi tee Pärnust üle Raplamaa, Keila, Laagri Tallinnani).

Eriti ohtliku tuulega päevade arv

²⁴ Rääkida sai ainult käte abil. Maaleht 02.08.2012 <https://maaleht.delfi.ee/news/maamajandus/uudised/august-1967-raakida-sai-ainult-kate-abil?id=64762140>

²⁵ Eesti ilma riskid lk 17

- Aastatel 1981 – 2007 Kuusikul 2 päeva

Võrdluseks: Kihnu 85 päeva, Sõrve 109 päeva²⁶

Suurte sademetega päevade arv

Perioodil 1961 – 2006:

- ♦ 50 mm või rohkem Kuusikul 4 päeva (Pärnu 0, Võru 10, päeva Röpina 14 päeva);
- ♦ 30 mm või rohkem Kuusiku 43 päeva (Vilsandi 17 päeva, Himmaste ja Tudu 55 päeva)²⁷,

2. Väljavõtted kohaliku elaniku Malle Soosilla aastatepikkusest ilmakroonikast Kuusikul.

2015.a. oktoober. Alates 1961. aastast ei ole nii kuiva oktoobrit esinenud (vaid 12mm, norm 74mm). 2015.a. keskmine õhutemperatuur +7,6° (2008.a. +7,4.).

2016.a. 3. oktoober. Valiti esimene naispresident Kersti Kaljulaid. H+4., p+14.. Selge, mõnus, tuulevaikne.

2009.a. oktoobri kuul sademeid 154mm - 197% kuu normist.

1982,a, 13. oktoober. Pöles Niguliste kirik. H +2°, p+4°, Pilves, lõunast sadas hoovihma, ida tuul. 1987.a. oli viljalõikus 14. augustist – 15. oktoobrini. 15.okt. – h+6°, p+9°, pilves, sadas vahest vihma. 2017.a. 17. oktoober. Terve päev pime (Sahaara tolmu). H+3°, p+10°. Tugev laussadu. 2006.a. 19. oktoober. Eestit külastas Inglise kuninganna Elisabet II. H+5°, p+6°, terve päev pilves, udutas.

1990 .a. 7. november. Esimest korda mitte püha. H-1°, p+6°. Vahelduv pilvisus, kirde tuul.

1989.a. 9. november. Langes Berliini müür. H+4°, p+6°.Pilves, sademeteta, kagu-lõuna tuul.

1989.a. 16. november. Eesti Taassünni päev. H +1°, p +2°. Pilves, sadas vähest vihma, edela tuul. 1985.a. 19. november. Kohtusid Mihhail Gorbatšov ja Roland Reagan Genfis. H -3°, p-3°. Pilves, sademeteta, nõrk tuul. 1979.a. 26. november. Sügistorm Pärnus. H +2°, p+2°. Pilves, „ Koera ilm“, vihm, tugev edelatuul.

²⁶ Samas lk 40

²⁷ Samas lk 47

1979.a. 27. november. H+2°, p+2°. Kallab öö ja päev läbi, edela-lääne tuul 20-25m/s.

2006.a. 27. november . 22.16 saabus Eestisse USA president Busch. H+6°, p+8°. Pilves, sademeteta.

1944.a. lumerekord 40cm detsembris.

2010.a. lumerekord 51cm detsembris.

1991.a. 25.detsember lahkus Gorbatšov ametist, NSVLiidu lõpp. H-8°, p-5°, selge, vahelduv pilvisus, päikest, lund, vaikne jõuluilm.

1987.a. 27. detsember. Aknast välja vaadates oleks nagu aprillikuu. H+2°, p+2°, pilves, sadas ka vihma.

1988.a. 27. detsember. Mets ja maa paksus lumeehtes. H+5°,p-5°,pilves, sadas öösel ja päeval lund.

1978.a.31. detsember. Külma hommikul -40,6°, päeval -30°, vähe udune, härmas.

1995.a. 31. detsember. Puud paksult lumised, külma hommikul -20°.

2010.a. 31. detsember lumerekord 75cm, külma -10°.

2011.a. 6.jaanuar. H -2°, p - 7°. Pilves, sajab, mõõdeti Kuusikul lumerekord (Eestis) 77cm.

2005.a. 9. jaanuar. H +3° kraadi, p +2°, torm, tuisk, lörts. Üleujutused Pärnus, Häädemeestes ja Haapsalus, metsamurd.

2011.a. 9. jaanuar. H +2° kraadi, p +2°, öhtul jäme vihm, kagu tuul. Trepri katus vajus lume raskuse all kokku – välja sai vannitoa aknast.

2011.a. 4. veebruar. H 0°, p+1°, pilves, lörts. Trepri varikatus remonditud.

1984.a. 9. veebruar kell 16.50 suri Juri Antropov. H -5°, p-3°. Pilves, vähe sadas lund. Kagu-lõuna tuul. 2018.a. 10.veebruar.Selle talve külmarekord Kuusikul -16 kraadi.

1984.a. 14. veebruar. Antropovi matus. H -5°, p -2°, Peaaegu selge, päike paistab, kagu tuul.

1990.a. 17. veebruar. Kaitseliidu taassünd (Järvakandis). H -10°, p +1°. Selge ilus ilm, kagu-lõuna tuul. 1977.a. 21. veebruar. 19-21. veebr. oli Gorbatšov Eestis. H 0°, p +1°. Pilves, hooti

sadas lund. 1989.a. 24. veebruar. Rahvuspüha. H 0°, p+3°. Pilves, sademeteta, tugev ida-kagu tuul. Eestis lipp Hermani torni.

1991.a. 24. veebruar. Riiklik püha. H+2°, p +4°. Pilves, vihm, lumi kaob, edela tuul.

2010.a. 24. veebruar. Kuusikul 73cm lund. H-10°, p -4°. Kerge pilvisus, veidi päikest, öhtul selge.

1972.a. 29. veebruar. Öhtul sadas vihma ja lörtsi.

2016.a. 29. veebruar. H -8°, p +1°. Pilves, selge, tuulevaikne. 1991.a. 3.

märts. Referendum iseseisvuse küsimuses. H -8°, p 0°. Selge, ilus ilm, kagu tuul.

1985.a. 10.märts kell 19.20 suri Konstantin Tšernenko. H -5°, p -3°. Pilves, vähest lund. Kagu-lõuna tuul.

2006.a. 14.märts. Suri taasiseseisvunud Eesti esimene president Lennart Meri. P +3°, selge, kerge vine, põhja tuul.

1942.a. 14. märts -35,1 kraadi külma.

2001.a. 23. märts. Toodi kosmosest alla kosmosejaam „Mir“. H -1°, p 0°, pilves, selge, päike, tihe lumesadu, loode tuul.

Suurimate sademetega kalendriaastaad (mm-tes, märgumise parandiga).

Tallinn 1928.a. 822mm, 1978.a. 792mm.

Kuusiku 1928.a. 1042mm, 1978.a. 875mm.

Võru 1928.a. 666mm, 1978.a. 776mm.

Suvekuude (juuni-oktoober) sademete summad.

Tallinn 1928.a. 391mm, 1978.a. 470mm.

Kuusiku 1928.a. 514mm, 1978.a. 526mm. (164% suvesesooni normist).

Võru 1928.a. 463mm, 1978.a. 417mm.

Madalaimad mõõdetud temperatuurid.

Tallinn 31.12.1978. -32,2°

Viljandi 1.02.1956. 35,7°

Narva 30.12 1978. -42,6°

Valga 31.12.1978 -40,5°

Kuusiku 31.12.1978. -40,6°

Võru 3.01 1941. -43,4°

Vilsandi 31.12.1978. -28,6°

Kihnu 11.01 1987. -32,4°

Pärnu 15.01.1893. -34,8°

Jõgeva 17.01.1940. -43,5°

Huvitavaid andmeid kontrollimata allikatest

Virmalistest

- Eve Raudmägi jutu järgi oli Kuusikul ühel talvel lume peal külma lausa -40,2 kraadi. Veebruaris olid näha selge ilmaga virmalised, kusjuures taevas oli punane 3-4-ni hommikul. Igal pool ja igäüks seda ei näe.
- Virmalisi on Kuusikul nähtud kahel korral ka 1998. aastal

Äike sulatas ilmajaama väravad kokku

- Niina Agapova mäletab, et 2009. aasta suvel, 20 juulil. Ei saanud ta vaatust tegema minnes vaatlusväljaku väravat lahti. Äike oli löönud metallväravasse ja selle kinni sulatanud. Äike oli lõhkunud ka valvesüsteemi, mistõttu turvafirmale signaal edasi ei läinud.

Ootamatud sissetungijad - kured

- Ühel aastal olevat Kuusikult saanud G4S väljakutse ootamatu ründe pärast ilmajaama vaatlusväljakul. Kohapeal selgunud, et ründajateks olid osutunud kured, kes otsustasid kenal piiratud väljakul natuke lennust väsinud tiibu sirutada.